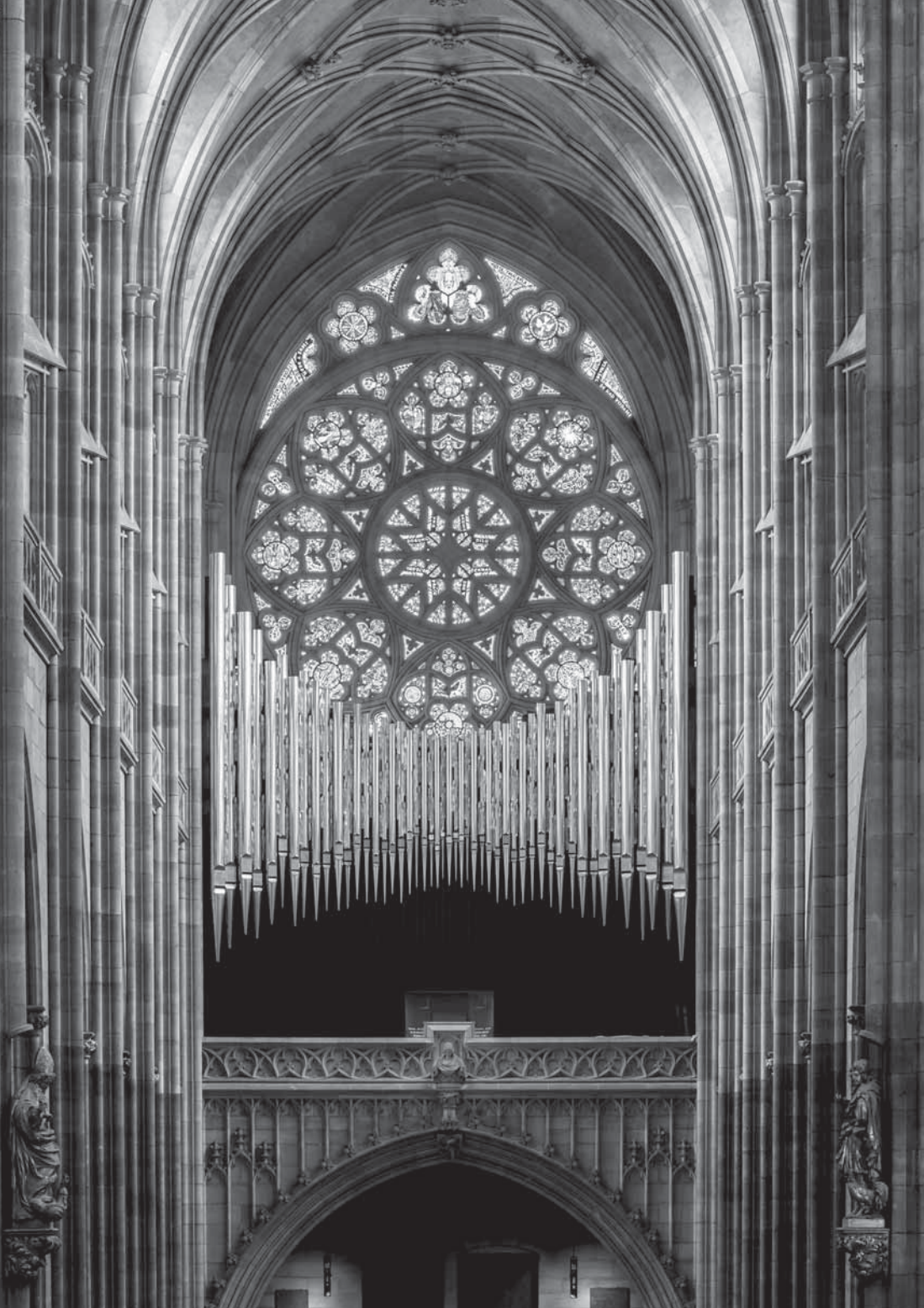

Robert Barron

Svět katolické víry

Cesta do jejího nitra

Studium

Robert Barron

Svět katolické víry

Cesta do jejího nitra

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Barron, Robert, 1959-

[Catholicism. Česky]

Svět katolické víry : cesta do jejího nitra / Robert Barron ; z anglického originálu Catholicism ... přeložila Jana Hovorková. -- V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2026. -- 334 stran, 12 nečíslovaných stran obrazových příloh.

-- (Studium ; svazek 18)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.. --

Obsahuje bibliografii, bibliografické odkazy a rejstříky

ISBN 978-80-7566-640-6 (vázáno)

* 272-184.3 * 2-14/-15 * 27-184 * 27-72 * 272-1/-9 * 272 * 272-72 * 272-1 * 14:272 * 2-231 * (049)

– katolická víra

– Bůh (teologie)

– Bůh a člověk

– církev

– učení katolické církve

– katolicismus

– katolická eklesiologie

– katolická teologie

– katolická filozofie

– biblické citáty

– pojednání

27-1/-2 - Křesťanská teologie. Dogmatická teologie [5]

Knihu věnuji komunitě Papežské severoamerické koleje v Římě, v jejíž milé společnosti jsem ji sepsal.

Automatizované vytěžování textů a dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu majitele práv zakázáno.

© 2025 by Word on Fire Catholic Ministries

Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2026

ISBN 978-80-7566-640-6

Obsah

Předmluva k druhému vydání ___ 6

Úvod: O co jde v katolické víře? ___ 8

1. **Ohromeni a bázlivi** / Zjevení Boha, který se stal člověkem ___ 15
2. **Skutečně šťastní** / Ježíšovo učení ___ 43
3. **„To, nad co nic většího nelze pomyslet“** / Nevýstižné tajemství Boha ___ 71
4. **Překypující zdroj života** / Maria, Matka Boží ___ 99
5. **Nepostradatelní** / Petr, Pavel a misionářské dobrodružství ___ 125
6. **Tělo trpící i oslavené** / Mystické spojení Krista a církve ___ 153
7. **Slovo se stalo tělem – pravý nebeský pokrm** / Církev, svátosti a bohoslužba ___ 183
8. **Nesčetný zástup svědků** / Společenství svatých ___ 207
9. **Oheň jeho lásky** / Modlitba a život z Ducha Svatého ___ 235
10. **Svět bez konce** / O posledních věcech ___ 263

Slovo na závěr: Na prvním místě mluvit o Bohu ___ 290

Poznámky ___ 293

Použitá literatura ___ 305

Rejstřík biblických odkazů ___ 312

Rejstřík jmenný ___ 317

Rejstřík místních názvů ___ 324

Rejstřík koncilů ___ 328

Rejstřík citovaných děl ___ 328

Rejstřík věcný ___ 330

Poděkování ___ 334

Předmluva k druhému vydání

Knihu *Svět katolické víry* jsem napsal v návalu energie během tří měsíců na jaře 2010, kdy jsem pobýval v Římě na Severoamerické koleji jako hostující profesor. Běžně jsem tam psal od osmi ráno do jedné odpoledne a tak se mi podařilo dát dohromady každý den kolem dvou tisíc slov. Samozřejmě, že jsem tento text nepsal jen tak. Vycházel jsem z podkladů, připravených pro natáčení dokumentárního seriálu o katolické víře. Během oněch měsíců tento projekt vlastně ještě probíhal. Myslím si, že soustředěnost, s níž jsem tuto knihu sepisoval, jí dodala větší živost, zacílení a provázanost jejích jednotlivých částí.

Dobře si také pamatuji na chmurnou náladu, která tehdy panovala v církvi. Americkým katolickým světem zmítaly sexuální skandály kněží a tentýž rok vypluly na povrch podobné ohavnosti v Anglii, Irsku, Německu a jinde v Evropě. Mnoha lidem se zdálo, že katolickou církev a víru si lze spojovat jen se skandály a s hanbou. Chtěl jsem, aniž bych jakkoli zpochybnil závažnost zneužívání, k nimž došlo (k této problematice jsem se ostatně vyslovil po dokončení *Světa katolické víry*), vyjádřit tak jasně, jak jsem toho jen schopen, že katolická církev je více než hrubá pochybení některých jejích představitelů. Katedrála v Chartres, Dante, Tomáš Akvinský, Augustinova *Vyznání*, Mozartovo *Requiem*, nasazení Dorothy Dayové pro chudé, práce Matky Terezy v kalkatských slumech, mystické zážitky Terezie z Ávily nebo horlivost, s níž Thomas Merton hledal Boha, to vše má svůj původ v úžasné a nesmírně znepokojující postavě Ježíše z Nazareta. Chtěl jsem světu připomenout tyto poklady.

Moderní ateisté jako Richard Dawkins, Sam Harris, Christopher Hitchens a další byli v roce 2010 silnými osobnostmi soudobé kultury, kteří k sobě přilákali řadu mladých lidí, a tím přispěli k jejich odloučení od křesťanských církví. Při psaní své knihy jsem si toho byl velmi dobře vědom. Jejím obsahem je proto vedle opěvování krásy, svatosti a mystiky, které souvisejí s katolickou vírou, také řada filozofických argumentů. Chtěl jsem, aby si lidé uvědomili, že katolicismus je sympatickým náboženstvím, které napříč svými dlouhými dějinami skýtá přesvědčivé důvody pro to, aby jím člověk žil.

Když jsme natáčeli výše zmíněné dokumenty a já sepisoval tuto knihu, netušil jsem, jestli se tyto počiny podaří. S mými vynikajícími kolegy jsme měli jen silný pocit, že bychom to měli dotáhnout do konce, ale v tom, jestli seriál a kniha najdou své publikum, jsme tápali ve tmě a doufali proti vší naději. Proto mě opravdu nevýslovně těší, že má úspěch jak filmový dokument, tak kniha, která ho doprovází. Nespočet lidí, zvláště mezi mladými, mi říká, jaký pozitivní vliv měla natočená řada a kniha na jejich víru. Za to všechno Bohu díky.

Modlím se za to, aby toto nové vydání našlo další čtenáře mezi hledajícími i mezi skeptiky, a aby ti, kdo tuto knížku budou číst, objevili pravdu, krásu a dobro církve, před níž, jak slíbil Kristus, pekelné brány neobstojí.

Úvod

O co jde v katolické víře?

O co jde v katolicismu? A čím se katolická víra liší ode všech konkurenčních filozofií, ideologií a světových náboženství? Souhlasím se svatým Johnem Henrym Newmanem, který řekl, že oním velkým principem katolické víry je vtělení, to, že se Bůh stal člověkem.¹ Co tím máme na mysli? To, že *Boží Slovo* – intelekt, kterým vznikl celý vesmír – nezůstalo izolované v nebi, ale vstoupilo do obyčejného světa lidí, do této opovrženíhodné arény dějin, do našeho zkompromitovaného a slzami zalitého lidského pokolení. „A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi“ (Jan 1,14). Právě o to v katolické víře jde.

Vtělení nám sděluje základní pravdy o Bohu i o nás. Pokud se Bůh stal člověkem, aniž by přestal být Bohem a aniž by narušil integritu lidské osoby, jíž se stal, pak nemůže být rivalem svého stvoření. V mnoha starověkých mýtech a legendách vstupují božské postavy jako Zeus nebo Dionýsos do lidských záležitostí výhradně agresí, ničením nebo zraňováním toho, do čeho vtrhávají. V řadě moderních filozofických proudů je Bůh považován za ohrožení lidského blaha. Marx, Freud, Feuerbach a Sartre, každý svým vlastním způsobem, jsou toho názoru, že mají-li lidé být zcela sami sebou, musí být odstraněn Bůh. Nic z toho v křesťanské nauce o vtělení není. Slovo se opravdu stalo člověkem a zároveň na cestě k tomu nebylo nic lidského zničeno. Bůh opravdu vstoupil do svého stvoření – a svět tím byl

povznesen a povýšen. Bůh, který je schopný vtělení, není soupeřící nejvyšší bytí, ale, jak říká svatý Tomáš Akvinský, bytí existující samo o sobě,² ten, kdo dává základ a udržuje veškeré stvoření, stejně jako kantor nese svým hlasem klenbu melodie.

Vtělení nám říká tu nejdůležitější pravdu o nás samých: jsme určeni k zbožštění. Církevní otcové znovu a znovu opakovali větu, která byla určitým shrnutím křesťanské víry: *Deus fit homo ut homo fieret Deus*, „Bůh se stal člověkem, aby se člověk stal Bohem“.³ Bůh se snížil a přijal naše lidské tělo, aby naše tělo mohlo mít podíl na božském životě, abychom mohli mít podíl na lásce, již jsou ve svém společenství Otec, Syn a Duch Svatý. A právě proto je křesťanství tím největším humanismem, který se objevil a který se opravdu kdy *mohl* objevit. Žádný filozofický nebo politický či náboženský koncept napříč dějinami – ani řecký, ani renesanční, ani marxistický humanismus – netvrdil o lidském osudu něco tak marnotratného jako křesťanství. Nejsme povoláni jen k morální dokonalosti nebo k uměleckému sebevyjádření či k ekonomickému osvobození, ale k tomu, co východní otcové nazývají *theósis*, tedy zbožštění.

Jsem si vědom následující námitky. Jistě, naukou o vtělení se křesťanství podstatně liší od jiných velkých světových náboženství – ale v čem se rozchází katolická církev s jinými křesťanskými církvemi? Nedrží se snad protestanté a pravoslavní stejně tak pevně přesvědčení, že se Slovo stalo tělem? Ano, drží, ale řekl bych, že nepřijímají tuto nauku v její plnosti. Nedohlédnou až na samé její dno nebo z ní nevyvozují všechny její důsledky. Pro katolicky smýšlejícího člověka je zásadní to, co bych nazval dychtivostí po prodlou-

žení vtělení v prostoru a čase, rozšíření skrze tajemství církve. Katolíci spatřují pokračující Boží vtělení v oleji, ve vodě, v chlebu, ve vzkládaných rukou, ve víně i v soli svátostí. Uznávají ho liturgií, jejími gesty, pohyby, okuřováním a zpěvy. Zakoušejí ho v textech, argumentech a debatách teologů. Tuší ho v milostiplném vedení papežů a biskupů. Milují ho v zápasech a misijním působení svatých. Poznávají ho v dílech katolických básníků a katedrálách postavených a zkrášlených katolickými architekty, umělci a dělníky. Shrnuto a podtrženo, to vše otevírá katolíkům oči a mysl pro přetrvávající přítomnost Slova, které se stalo tělem, tedy pro Krista.

Newman říkal, že tato komplexní myšlenka odpovídá souhrnu všech jejích možných aspektů.⁴ To podle jeho výkladu znamená, že myšlenky mohou být opravdu poznány jen napříč obrovskými prostorovými a časovými vrstvami za postupného odkrývání mnoha jejích dimenzí a profilů. Vtělení je jednou z nejbohatších a nejkomplexnějších myšlenek, které kdy byly lidské mysli předloženy, a proto vyžaduje prostor a čas církve, aby mohlo samo sebe zcela odhalit. Abychom mu plně porozuměli, musíme kromě mnoha dalších mistrovských textů číst evangelia, Pavlovy listy, Augustinova *Vyznání*, *Teologickou sumu* Tomáše Akvinského, Dantovu *Božskou komedii*, *Výstup na horu Karmel* svatého Jana od Kříže a *Příběh jedné duše* Terezie z Lisieux. Ale musíme se také dívat a naslouchat. Musíme si vzít na pomoc katedrálu v Chartres, Sainte-Chapelle, kapli Scrovegniů, strop Sixtinské kaple, Berniniho *Extázi svaté Terezie*, chrám Božího hrobu, Grünewaldovo *Ukřižování* na Isenheimském oltáři, povznášející melodie gregoriánského chorálu, Mozartovy mše a Palestrinova moteta. Kato-

lická víra je záležitostí těla a smyslů stejně, jako je záležitostí mysli a duše, a to proto, že se Slovo stalo *tělem*.

Svou knihu chápu jako netradičního průvodce katolickým světem. Netradičního proto, že vám nehodlám ukazovat výtvary z katolické dílny jako jakési zaprášené exponáty v muzeu. Stojím spíše o úlohu mystagoga, který vás uvede hlouběji do tajemství vtělení v naději, že síla vtělení vás může proměnit. Souhlasím s teologem Hansem Ursem von Balthasarem, který věřil, že pravdy katolické víry doceníme nejlépe tak, že na ně hledíme zevnitř církve. Je to jako s vitrážemi katedrál: nejsou ničím, díváme-li se na ně zvečí, ale rozzáří se v celé své kráse, prohlížíme-li si je zevnitř. Chci vás zavést do nitra katedrály katolické víry, protože jsem přesvědčen, že tento zážitek změny a povznese váš život. Kniha *Svět katolické víry* se snaží slovem i obrazem o oslavu Boha, který nalézá nekonečné zalíbení v tom, že uvádí lidi do plnosti života.

Začnu Ježíšem, protože on je oním pevným bodem, ke kterému je třeba se vztahovat: je to začátek i konec katolické víry. Pokusím se vám představit jeho jedinečnost, jak to, že mluví a jedná jako skutečná božská osoba, ho odlišuje od všech jiných filozofů, mystiků a zakladatelů náboženských směrů. A ukážu vám, jak jeho vzkříšení z mrtvých nejen stvrzuje jeho božskou identitu, ale také ho činí Pánem všech národů, tím, komu s konečnou platností náleží oddanost. Dále se budu zabývat Ježíšovým výjimečným učením, slovy, která jsou zároveň prostá a strukturovaná, která opravdu a doslova změnila svět. Pokusím se také poukázat na to, jak tato slova dláždí onu cestu k radosti.

Svatý Pavel se odvolává na Ježíše jako na „věrný obraz (*eikón*) neviditelného Boha“ (Kol 1,15). Má tím na

mysli to, že Ježíš je svátostné znamení Boha, privilegovaný způsob, jak vidět, jak vypadá Bůh. A budeme se tedy dívat na Boha – jeho existenci, jeho tvořivost, jeho prozřetelnost, jeho trojjedinou podstatu – optikou Slova, které se stalo tělem. Pak se vrátím k Panně Marii, k „nádobě“, skrze niž Bůh vstoupil do tohoto světa. Zdůrazním to, že Maria je souhrnem Izraele, tou, která zcela propůjčuje hlas touze svého lidu po Bohu, tou, která je pravzorem církve, nového Izraele.

Ježíšova poslední slova řečená jeho učedníkům byla výzvou, aby šli ke všem národům a hlásali jim radostnou zvěst. Petr a Pavel měli v prvotní církvi nepostradatelnou roli, protože byli ztělesněním tohoto misionářského ducha. Poukážu na to, že tito mimořádní muži prvního století jsou také archetypy, kteří dodnes určují misijní poslání církve.

Pavel důsledně prohlašoval, že církev Ježíše Krista není ani tak organizací, jako spíše organismem, mystickým tělem. Ve shodě s tím vám představím církev jako živou entitu, jejímž účelem je přivést celý svět ke chvále Boha. A klíčovým úkonem církve, jejím „zdrojem a vrcholem“, jak říká II. vatikánský koncil,⁵ je liturgie, ritualizovaná chvála Boha. Proto s vámi budu procházet gesta, zpěvy, pohyby a liturgiku. Nejzazší cíl liturgie a církve je vytvářet světce, činit lidi svatými. I proto bere katolická církev s takovou vážností svaté se vši jejich nespoutanou různorodostí – a proto nám je s takovým nadšením předkládá. A tak věnuji jednu kapitolu tomu, abych vykreslil malé portréty čtyř Božích přítelkyň, a tím konkrétně ukázal, jak vypadá život v Kristu. Svatí povznášejí svou duši k Bohu, usilují o niterné společenství se svým Stvořitelem, modlí se. Proto se následně obrátím k modlitbě a zaměřím se na několik silných osobnos-

tí – Thomase Mertona, svatého Jana od Kříže a svatou Terezii z Ávily –, kteří dávají mystické cestě konkrétní kontury. A nakonec se budu zabírat posledními věcmi člověka, tedy peklem, očistcem a nebem. Bůh si přeje, aby nás s ním pojilo niterné přátelství, ale přátelství je vždy funkcí svobody. V tom, jak nakonec odpovíme na Boží lásku – na slunce, které svítí stejně dobrým i zlým (Mt 5,45) –, spočívá zásadní rozdíl.

Doufám, že shledáte, že jsem nenapsal těžkopádnou teologickou studii. Snažil jsem se svoji knížku naplnit příběhy, životními osudy a obrazy. Setkáte se tu s kardinály na lodži Svatopetrské baziliky po volbě papeže Benedikta XVI., s „malou cestou“ svaté Terezie z Lisieux, světelným průvodem v Lurdech, s Edith Steinovou v Osvětimi, kajícími na irském Lough Derg, s klečícími poutníky, kteří uctívají Pannu Marii Guadalupskou, s Matkou Terezou zdvihající umírající ze špinavých kalkatských ulic, s Karolem Wojtyłą sedícím během nacistické okupace v podřepu v tajném semináři, a také s marnotratným synem schouleným v objetí svého otce, s apoštolem Pavlem uvězněným ve Filipech, s apoštolem Petrem ukřižovaným na vatikánském pahorku, s „kvetoucí zahradou života“⁶ Angela Roncalliho a mnohým dalším.

Katolická tradice je však inteligentní, a proto tato kniha obsahuje mnoho teologických argumentů, které jsou někdy technického charakteru. Píšu o tom, protože téměř každý den od ateistů slychávám, jak odepisují náboženství jako primitivní, předmoderní nesmysl. Jako spojence v zápasu proti tomuto pohrdavému ateismu si беру k ruce Tomáše Akvinského, Augustina, Pavla, Terezii z Ávily, Josepha Ratzingera nebo Edith Steinovou, se vši jejich intelektuální precizností.

Pro část z vás bude podmanivá lyrická část, jiní dají přednost intelektuálním argumentům a další si oblíbí odkazy na obrazy či fotografie. To je v pořádku. Ke genialitě katolicismu patří to, že nikdy nic nevyhazuje! V rozsáhlém prostoru katolické tradice se najde něco pro každého, a já si velice přeji, abych vám touto knihou něco z této nesmírné objemnosti zprostředkoval. G. K. Chesterton, jeden z nejměstřednějších, nejvtipnějších a nejinteligentnějších katolických spisovatelů 20. století, jednou přirovnal církev k domu o stovce dveří.⁷ Doufám, že tato kniha vás zaujme a stane se cestou, jak se dostat dovnitř.

1.

Ohromení a bázlivi

Zjevení Boha, který se stal člověkem

Všechno to začalo jedním žertem. Podstata komedie tkví v tom, že do kontaktu přicházejí protiklady, že se vedle sebe postaví neslučitelné věci. A tak se smějeme, když dospělý mluví jako dítě, nebo když obyčejný člověk zjistí, že se tváří v tvář složité sofistickované společnosti cítí ztracený. Tím zásadním, co křesťanství hlásá a co je stále, i po dvou tisících letech, zarážející, je, že se Bůh stal člověkem. Stvořitel vesmíru, ten, který přesahuje všechny definice a koncepty, na sebe vzal přirozenost, jakou máme my, *stal* se jedním z nás. Křesťanství tvrdí, že se nekonečné setkalo s konečným, že se objalo věčné a časné, že Tvůrce galaxií a planet se stal nemluvnětem příliš slabým na to, aby jen zvedlo svou hlavičku. A aby byl tento žert ještě vypjatější, nebylo toto vtělení Boha zjeveno nejprve v Římě, Athénách nebo v Babylonu, v žádné velké kulturní nebo politické metropoli, ale v judském Betlémě, v malé výspě římské říše. Člověk by se tomuto šprýmu měl uštěpačně smát – jak se ostatně mnozí po staletí smáli –, ale jak poznamenává G. K. Chesterton, srdce i toho největšího skeptika se změnilo⁸ prostě proto, že slyšel tuto zprávu. Křesťané se, jak šel čas, blaženě smáli tomuto posvátnému žertu a nikdy je neunavilo, že ho slyšeli opakovaně, ať už

se vypráví v Augustinových homiliích, prostřednictvím argumentů Tomáše Akvinského, na Michelangelových freskách, na vitrážích katedrály v Chartres, v mystických básních Terezie z Ávily nebo v malé cestě Terezie z Lisieux. Říká se, že člověk hřeší srdcem, když sám sebe bere příliš vážně. Možná proto si Bůh jako způsob, jak nás spasit, zvolil ten, že nás rozesmál.

Jednou z nejdůležitějších věcí, kterou je ohledně křesťanství třeba pochopit, je, že to v první řadě není filozofie nebo etický systém či náboženská ideologie. Křesťanství je vztah ke znepokojující osobě Ježíše Krista, k Bohočlověku. Středem pozornosti křesťanství je jistá *osoba*. Ačkoli křesťanští myslitelé využívali filozofických myšlenek a kulturních konstruktů, aby – a někdy úžasně propracovaným způsobem – vyjádřili smysl víry, nikdy, jak nejlépe se jim to mohlo podařit, se neodchýlili od velice praktického a znervózňujícího rabiho z Nazareta žijícího v 1. století. Ale kdo on přesně byl? O prvních třiceti letech Ježíšova života nevíme téměř nic. I když lidé hodně spekulovali o těchto letech, kdy žil ve skrytosti – že odcestoval do Indie, aby se naučil Buddhově moudrosti, že pobýval v Egyptě, kde se stal mistrem v léčení, a tak dále –, o Ježíšově mládí a jeho rané dospělosti neexistují, kromě půvabného příběhu z Lukášova evangelia o nalezení Ježíše v chrámě, žádné spolehlivé informace. Protože Josef, manžel Marie, Ježíšovy matky, je líčen jako tesař, můžeme s jistotou předpokládat, že když Ježíš dospíval, vyučil se tesařskému řemeslu. Nakolik to můžeme tvrdit, neprošel formálním vzděláním v rabínské škole, ani nebyl vychován tak, aby se stal knězem sloužícím v chrámu nebo znalcem Zákona, a nebyl ani stoupencem farizeů, saduceů nebo esénů, což byly všechno uznávané ná-

boženské skupiny s určitým přesvědčením, praktikami a doktrinálními sklony. Ježíš byl, pokud mohu použít jakýsi anachronický pojem, laikem.

A to byla skutečnost, která jeho příchod na scénu veřejného života učinila o to víc ohromující. Tento nazaretský tesař, bez formálního náboženského vzdělání nebo příslušnosti k nějaké náboženské skupině, totiž začal mluvit a jednat jako ten, kdo má nevidanou autoritu. Zástupům, které naslouchaly jeho kázání, žoviálně oznamoval: „Slyšeli jste, že bylo řečeno ... Ale já vám říkám...“ (Mt 5,21–48). A odkazoval se přitom samozřejmě na Tóru, Mojžíšovo učení, nejvyšší odvolací instanci jakéhokoli pravověrného rabína. Nárokoval si tedy vyšší autoritu než tu, kterou měl ten nejvýznamnější učitel a zákonodárce Izraele. Ochrunulému říká: „Buď dobré myslí, synu, odpouštějí se ti hříchy“ (Mt 9,2). Kolemstojící, kteří pochopili, jak přehnané je toto tvrzení, si pomyslili: „Ten člověk se rouhá!“ (Mt 9,3). Navíc Ježíš ukazuje, že vládne samotným přírodním silám. Utišil bouři, když hrozilo, že voda naplní loď jeho učedníků. Káral temné síly. Otvíral uši hluchým a vracel zrak slepým. Nejenže odpustil ochrunulému jeho hříchy, ale zbavil ho také jeho ochrunutí. Dokonce probudil Jairovu dceru zpět k životu. To všechno z Ježíše činí postavu budící naprostý obdiv. Znovu a znovu v evangeliích čteme, jak se pověst o něm šířila po celé zemi a jak za ním ze všech stran neustále přicházely zástupy: „[Učedníci ho] našli ... a řekli mu: ‚Všichni tě hledají!‘“ (Mk 1,37). Co je na něm tak přitahovalo? Někteří nepochybně chtěli být svědky jeho nadpřirozené moci nebo z ní chtěli mít prospěch. Jiní chtěli slyšet slova tohoto nesmírně charismatického rabína. A další se jen chtěli přiblížit celebritě. Myslím

si ale, že lze předpokládat, že každého z nich prostě zajímalo, co je to za muže.

Uprostřed svého veřejného působení se Ježíš se svými učedníky odvážil do nejsevernějších oblastí zaslíbené země, do kraje Caesareje Filipovy, poblíž dnešních Golanských výšin, a tam jim položil tuto prostou otázku: „Za koho mě lidé pokládají?“ (Mk 8,27, viz Mt 16,13 a Lk 9,18). Jsme tak zvyklí na to, že tuto otázku v evangeliích slyšíme, že jsme ztratili cit pro její neobvyklost. Ježíš se jich neptal, co si lidé myslí o jeho učení nebo jaký dojem na lidi dělal nebo jak zástupy interpretovaly jeho činy. A přitom jsou to poměrně rozumné otázky. On chtěl vědět, co si lidé myslí o jeho identitě, o jeho bytí. A tato otázka, po staletí opakovaná křesťanskými teology, odlišuje Ježíše od všech ostatních zakladatelů velkých náboženských směrů. Buddha aktivně zrazoval své stoupence, aby se zaměřovali na jeho osobu. Místo toho je vybízel, aby šli tou duchovní cestou, která jemu samému byla ku prospěchu. Mohamed byl obyčejný člověk, který prohlašoval, že obdržel od Alláha konečně platné zjevení. Nikdy nesnil o tom, aby jeho vlastní osoba přitahovala pozornost. Spíše chtěl, aby se svět řídil Koránem, který mu byl dán. Konfucius byl morální filozof, který zvláště jasně formuloval řadu etických doporučení. Ta předkládají způsob, jak žít na světě vyrovnaně. Vnitřní uspořádání Konfuciova bytí nikdy nebylo předmětem zájmu ani jeho samého, ani jeho stoupenců.

A pak je tu Ježíš. I když formuloval vskutku morální zásady, a i když učil s bezesporu obrovským nadšením, pozornost těch, kteří ho následovali, neobracel primárně ke svým slovům. Obracel ji k sobě samému. Jan Křtitel poslal dva ze svých učedníků, aby šli za Je-

žíšem. Ti se Pána zeptali: „Kde bydlíš?“ A on jim řekl: „Pojďte a uvidíte!“ (Jan 1,38–39). Tato prostá rozmluva je nesmírně poučná, protože ukazuje, že důvěrný vztah s Ježíšem, tedy pobývání s ním, je to, o čem ve své podstatě je být křesťanem. Jak jsem naznačil, toto zaujetí Ježíše sebou samým vyplývá z překvapivé skutečnosti, že neustále mluvil a jednal jako skutečná božská osoba. „Nebe a země pomínou, ale má slova nikdy nepomínou“ (Mt 24,35). Běžní filozofové a badatelé neustále zdůrazňují, že to, co píší, je dočasné, ale Ježíš říká, že jeho slova budou trvat déle než stvoření samo. Kdo by mohl rozumně toto tvrdit kromě toho, kdo je Slovem, jímž všechno povstalo, jímž bylo všechno stvořeno? „Kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne, není mě hoden“ (Mt 10,37). Snadno si můžeme představit proroka, učitele nebo zakladatele nějakého náboženského směru, který říká: „Měli byste milovat Boha více než svůj vlastní život“ nebo maximálně: „Měli byste milovat moje učení více než svou matku a otce“, ale „Měli byste milovat *mě*“? Říká se, že duchovně nejzdravější lidé jsou ti, kteří v co největší míře dokáží rozlišovat mezi sebou samotným a Bohem. Kdo by tedy mohl rozumně a zodpovědně tvrdit to, co tvrdil Ježíš, než ten, kdo je sám o sobě tím nejvyšším dobrem?

Zbývá možnost, že by Ježíš byl bláznem, pošetilým fanatikem. Koneckonců psychiatrická zařízení jsou plná lidí, kteří si myslí, že jsou bohem. A to je přesně to, co si někteří z Ježíšových současníků mysleli: „To byl další důvod, proč se ho židé snažili zabít: ... že nazýval Boha svým vlastním otcem a stavěl se tak Bohu naroveň“ (Jan 5,18). To, co je vyloučeno (a zvláště jasně na to upozorňoval C. S. Lewis⁹), je nemastný neslaný postoj „mezi“, který dnes zaujímá mnoho